

Gedragscode Pesten

Veiligheidsplan Bijeen, Stichting Openbaar Primair Onderwijs Hoogeveen - versie mei 2014

INLEIDING

Als iedereen zou ondervinden wat het is om gepest te worden of om de ouder(s) te zijn van een gepest kind, dan zou het probleem sneller serieus worden genomen. Pesten is altijd een actueel onderwerp. Zolang er mensen zijn zal er gepest worden. Een kind dat wordt gepest zal daar gedurende zijn hele leven last van kunnen houden. Om aan te geven dat het een probleem is waar meerdere scholen samen de strijd tegen aangaan is dit protocol samengesteld. Door het pestprobleem serieus te nemen en zich te realiseren wat de gevolgen zijn voor de slachtoffers kunnen de openbare scholen binnen de gemeente Hoogeveen er samen iets aan doen.

Een groepsprobleem

Pesten is een groepsprobleem. Dat heeft tot gevolg dat het probleem met de hele groep worden aangepakt. Kinderen die gepest worden zijn meestal heel gevoelige kinderen. Vaak zijn ze niet zo weerbaar. Het heeft weinig zin hen weerbaar te (laten) maken als aan het pestgedrag van de pesters niets wordt gedaan.

Als er niet wordt ingegrepen op het gedrag van de pesters is een weerbaarheidscursus zinloos, want tijdens deze cursus wordt het kind vaardigheden aangeleerd die het in de praktijk niet kan toepassen als het pesten door gaat. De pester aanspreken op zijn gedrag en de zwijgende middengroep (dat zijn de kinderen die het zien gebeuren, maar er niet aan mee doen) moeten worden gemobiliseerd door samen als leerkracht met de leerlingen regels af te spreken, waardoor klasgenoten en leerkrachten de pester de wacht kunnen aanzeggen.

Pester worden

Elk kind kan slachtoffer worden, maar ook elk kind kan een pester worden.

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN PLAGEN EN PESTEN

Wat verstaan wij onder pesten?

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

PESTEN EN PLAGEN, WAAR ZIT HET VERSCHIL??

PLAGEN	PESTEN
Is onschuldig, gebeurt onbezonnen en spontaan	Gebeurt berekenend Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren
Is van korte duur, gebeurt herhaaldelijk	Is duurzaam, het gebeurt systematisch en langdurig
Speelt zich tussen (gelijken)	Ongelijke strijd
Is meestal te verdragen	De pestkop heeft geen positieve bedoelingen
Meestal één tegen één	Meestal een groep tegenover slachtoffer
Tegenpartijen wisselen keer op keer	De pestkoppen zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers

GEVOLGEN	GEVOLGEN
Schaafwond, korte dragelijke pijn	Indien niet tijdig wordt ingegrepen kunnen gevolgen lichamelijk of psychisch pijnlijk zijn
Vroegere relaties worden vlug hersteld	Het is niet makkelijk om tot relaties te komen.
De ruzie of conflict wordt spoedig beëindigd	Het herstel verloopt heel moeizaam
Men blijft opgenomen in de groep	Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind
De groep lijdt er niet echter onder	De groep lijdt onder een dreigend, onveilig klimaat Iedereen is angstig en men wantrouwt elkaar, weinig openheid.

OORZAAK

Hoe komt het? Pesten heeft altijd meer dan één oorzaak. Kinderen worden niet alléén gepest omdat ze dik zijn of een bril hebben, pesters vernielen niet alleen een fiets omdat ze er jaloers op zijn. Pesten is ook nooit de schuld van één kind dat bijvoorbeeld 'nou eenmaal gauw huult' of 'waarvan de handen altijd al los zitten' of van een 'groep die in de eerste klas al niet te hanteren was'.

Pestproblemen komen meestal op in ongunstige omstandigheden:

- een onprettige sfeer in de klas;
- rivaliteit in de straat
- agressie in de buurt
- spanning in het gezin.

Daarom is het meestal niet genoeg om bijvoorbeeld een kind in een andere klas te zetten of een pestkop eens flink aan te pakken, maar is het van belang om samen met anderen naar oplossingen te zoeken.

Oorzaken en aanleidingen voor pesten

In elke groep zitten kinderen die gemakkelijk, minder gemakkelijk en soms zelfs moeilijk met anderen om kunnen gaan. Als de sfeer in de groep veilig is, gaan al die verschillende kinderen graag naar school. Ze weten dat er niet alleen met de sterksten rekening wordt gehouden maar met iedereen. In hun groep is het de normaalste zaak dat je het voor elkaar opneemt als iemand problemen heeft. Bovendien geeft de leraar het goede voorbeeld. In een groep met een zodanige veilige sfeer krijgen pesters weinig kans. Klasgenoten komen het slachtoffer te hulp.

De sfeer in een groep kan ook onveilig zijn. Andere kinderen durven het dan nauwelijks voor het gepeste kind op te nemen. Ze kunnen niet rekenen op de hulp van de aanwezige volwassene. Ze zijn bang om uitgelachen te worden en niet meer bij de groep te horen.

Er wordt wel eens beweerd dat het normaal is dat er in elke groep een zondebok is. Dat is niet waar. Zondebokken vind je wel vaak in groepen waar wat mee aan de hand is. Bijvoorbeeld in een groep waar agressief gedrag normaal is en niet door de leraar wordt ingegrepen. De situatie in de groep is dan zeer onveilig. Het kan zijn dat er te veel nadruk ligt op presteren.

Thuis

Oorzaken van het pesten kunnen ook thuis liggen. Elk kind heeft warmte en aandacht nodig, maar soms is een ouder (tijdelijk) door omstandigheden niet in staat dit te bieden aan zijn kind.

DOELSTELLINGEN

Dit pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerkrachten, ouders en leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende middengroep).
2. De school moet het pestprobleem voorkomen. Een preventieve aanpak bestaat onder meer uit de behandeling van het onderwerp met de leerlingen, waarna met hen regels worden vastgesteld.
3. Als pesten desondanks toch optreedt, moeten leerkrachten dat kunnen signaleren en vervolgens
4. duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
5. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen, toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak (curatief).
6. De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren. Weigert een school of een leerkracht het probleem aan te pakken, gebeurt dit op onjuiste wijze of heeft de aanpak geen resultaat, dan is inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig. Deze dient, op verzoek van de ouder(s) van het gepeste kind, een klacht in bij de klachtencommissie, die het probleem onderzoekt en het bevoegd gezag adviseert over de te nemen maatregelen.

Deze 6 voorwaarden vormen de basis voor verdere maatregelen om het pestprobleem op school aan te pakken.

HOE HERKEN JE EEN LEERLING DIE GEPEST WORDT?

Er zijn kinderen die een grotere kans lopen om gepest te worden dan andere kinderen. Dat kan soms samenhangen met hun uiterlijk, maar veel vaker heeft het te maken met hun gedrag, gevoelens en de manier waarop ze zich uiten. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties waarin pestkoppes de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen.

Veel kinderen die gepest worden hebben moeite om zichzelf te verdedigen. Vaak zijn ze angstig in de groep, durven niets te zeggen omdat ze bang zijn uitgelachen te worden. Gepeste kinderen hebben vaak lagere cijfers, hun leerprestaties zijn slechter dan verwacht.

Vaak staat een gepest kind alleen, zondert hij zich wat af.

Kort samengevat:

- Deze kinderen zijn vaak angstig en meer onzeker dan andere kinderen.
- Horen niet tot de sterksten.
- Trekken zich terug.
- Zien zichzelf vaak als mislukkeling en voelen zich stom (negatief zelfbeeld).
- Zijn vaker eenzaam, hebben geen enkele vriend of vriendin.
- Hun leerprestaties zijn slechter dan verwacht.
- Kunnen moeilijk voor zichzelf opkomen.

HOE HERKEN JE DE PESTER?

Pesters zijn vaak de sterksten uit de groep. Ze gedragen zich agressiever en reageren eerder met geweld dan andere kinderen. Zij zijn populair in de groep. Zij dwingen hun populariteit af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven oftewel stoer gedrag. Pesters komen vaak heel zelfverzekerd over. Zij nemen het initiatief om de regels te overtreden. Doorgaans voelen zij zich niet schuldig dat ze pesten. Soms is een pestkop een kind dat in een andere situatie zelf gepest werd.

Kort samengevat:

- Deze kinderen zijn vaak de sterksten in de groep.
- Hebben vaak behoefte om andere kinderen hun macht te vertonen.
- Zijn doorgaans tegendraads en opstandig.
- Gedragen zich agressief.
- Komen zelfverzekerd over.
- Zijn meestal populair bij een kleine groep kinderen.
- Voelen zich meestal niet schuldig

HOE HERKEN JE DE MEELOPER?

De kenmerken van meelopers zijn niet zo duidelijk aan te geven. Het gaat vaak om kinderen die met de pesters meedoen omdat ze bang zijn anders zelf slachtoffer te worden. Het kan ook zijn dat ze dat stoere gedrag interessant vinden en denken daardoor populair in de groep te worden. Doorgaans zijn zij niet degenen die het initiatief nemen tot pesten. Ze gaan wel gemakkelijk meedoen als het pesten in een groepje gebeurt. Ze hebben in een dergelijke groep minder het gevoel dat zij persoonlijk verantwoordelijk zijn voor wat er met het pesten wordt aangericht. Zij hebben dan ook minder schuldgevoelens.

VOOR DE LEERKRACHT

Een leerling in de klas wordt gepest. De acties die een leerkracht kan nemen zijn onder te verdelen in 5 categorieën.

1. hulp aan het gepeste kind, in de vorm van adviezen en (in sommige gevallen) van een sociale vaardigheidstraining;
2. hulp aan de pester, in de vorm van een sociale vaardigheidstraining of een cursus in het omgaan met agressie;
3. hulp aan de zwijgende middengroep, in de vorm van het mobiliseren van deze groep;
4. hulp aan de leerkracht, in de vorm van achtergrondinformatie over het verschijnsel, zoals signalen, oorzaken, gevolgen en concrete (preventieve en curatieve) aanpakmogelijkheden;
5. hulp aan de ouders, in de vorm van achtergrondinformatie en adviezen.

In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd wordt het volgende stappenplan gehanteerd.

- De peestsituatie wordt in kringgesprekken binnen de betreffende leerling groep(-en) besproken.
- De leerkracht maakt een analyse van de peestsituatie.
- Er volgt, indien nodig, een gesprek met de gepeste, de pestkop, en de volgelingen, buiten de groep.
- De betreffende leerling(-en) mag (mogen) een keuze maken uit een literatuurlijst van kinderboeken, waarin het thema pestgedrag centraal staat. Hij/zij maakt (maken) van het gelezen boek een boekverslag, of houdt een boekbespreking voor de leerling groep of in de leeskring. (midden -en bovenbouw) Een overzichtslijst van alle Nederlandse kinderboeken, per niveau, waarin pestgedrag centraal staat is in de school voorhanden.
- De peestsituatie wordt in de leerkrachtenvergadering besproken.
- De ouders van de gepeste, en de ouders van de pestkop worden op de hoogte gesteld van de peestsituatie.
- De leerkracht(-en) van de betrokken leerlingen bespreekt (bespreken) de peestsituatie met de betrokken ouders.
- De betrokken ouders krijgen achtergrondinformatie over pestgedrag, en handreikingen met betrekking tot de aanpak van het pestgedrag
- Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen en plan van aanpak opgesteld, en er worden afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerlingen gemaakt.
- In die situaties, waarin de remediëring van het pestgedrag problemen geeft, wordt assistentie van één of meer hulpverlenende instanties (te bepalen in overleg met de ouders, en gerelateerd aan de aspecten van het pestgedrag) ingeschakeld.
- Afhankelijk van de situatie worden alle ouders via een ouderavond (4) op de hoogte gebracht van (een gedeelte van) de achtergrondinformatie, waarna zij adviezen krijgen over hoe te handelen, als blijkt dat hun kind gepest wordt, andere kinderen pest of tot de zwijgende middengroep behoort.

- Daarnaast worden alle leerlingen, rekening houdend met hun ontwikkelingsniveau en leeftijd, van dezelfde zaken op de hoogte gebracht en gehouden.

WELKE MAATREGELEN WORDEN GENOMEN, INDIEN DE REGELS NIET WORDEN OPGEVOLGD.

Indien de genoemde gedragsregels niet worden opgevolgd, werken wij volgens de aanpak die KiVa voorschrijft in een dergelijke situatie (zie bijlage, tevens als document te downloaden op de website van het Rastholt).

Bij herhaaldelijke overtreding van de gemaakte afspraken kan uiteindelijk tot verwijdering van de pester van school worden overgegaan (zie website Bijeen voor protocol [Schorsing en Verwijdering](#)).

Bijlage

Protocol Sociale Veiligheid het Rastholt

(bron: www.kivaschool.nl)

1. Aanpak Schoolbreed

Obs het Rastholt probeert een veilig sociaal klimaat op school te creëren door pesten te voorkomen (preventief) en tegen pesten op te treden als het zich toch voordoet (curatief).

1.1 Preventief

KiVa-lessen

Wij streven er naar om, in elke groep, één keer in de twee weken een KiVa-les te geven. Deze lessen zijn gericht op het preventief werken aan groepsvorming en het bieden van een veilige leeromgeving. De lessen zullen de ontwikkeling van sociale vaardigheden van kinderen stimuleren die ze nodig hebben om een groepsnorm tegen pesten te kunnen creëren. De lessen uit het KiVa-programma zijn onderverdeeld in tien thema's, zoals gevoelens, iedereen is uniek en herken pesten. We laten tijdens elk schooljaar alle thema's terug komen, zodat alle onderwerpen die kunnen bijdragen aan een positief pedagogisch klimaat aan bod zijn gekomen.

Omgangsregels

Op onze school heeft elke groep een KiVa-contract opgesteld. Voor de groepen 1 tot en met 4 gaat het om de volgende omgangsregels:

1. We willen samen een groep zijn want dat is fijn;
2. We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij;
3. We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal;
4. We gaan goed met elkaar om;
5. We helpen elkaar;
6. We komen voor elkaar op.

Voor de groepen 5 tot en met 8 gaat het om de volgende omgangsregels:

1. We doen aardig tegen elkaar en behandelen anderen met respect;
2. Samen maken wij er een fijne groep van;
3. We praten met elkaar (en gebruiken daarbij ik-taal);
4. We willen dat pesten stopt;
5. We gaan goed met elkaar om;
6. We helpen elkaar;
7. We komen voor elkaar op.

Het KiVa-contract is door alle leerlingen ondertekend en hangt in elke klas. Er wordt regelmatig verwezen naar de regels. In situaties waarin het nodig is wordt het contract erbij gepakt.

Groepsgesprekken

In elke (bovenbouw)groep van het Rastholt vindt elke week een preventief groepsgesprek plaats. Tijdens deze gesprekken wordt de sfeer in de klas besproken. Wij streven er naar de leerlingen zelf verantwoordelijk te maken voor de sfeer in de groep. Tijdens de groepsgesprekken proberen we te zorgen dat leerlingen zelf met oplossingen en ideeën komen.

Contact met ouders

Contact met ouders/verzorgers vinden wij belangrijk. We houden ouders daarom regelmatig op de hoogte van de groepssfeer in de klas, ook als deze goed is! Door middel van de nieuwsbrief weten ouders wat er speelt op school. Gedurende het schooljaar ontvangen ouders daarnaast tips om met hun kind te praten over hoe het gaat op school. Aanvullende informatie over pesten en tips voor thuis kunnen ouders ook vinden in de online KiVa-oudergids. We stimuleren ouders contact met ons op te nemen mochten zij zich zorgen maken over hun eigen kind of een ander kind op school.

1.2 Curatief

Signalering

De curatieve aanpak begint bij de signalering. Grensoverschrijdend gedrag bestaat niet alleen uit pesten. Kinderen kunnen ook ruzie maken of in een conflict terecht komen. Daarnaast is het ook mogelijk dat kinderen elkaar plagen of dat er sprake is van een misverstand. Op basis van onze definitie van pesten bekijken wij elke situatie vanuit het volgende perspectief:

- *Gebeurt het met opzet (intentioneel)?*
- *Kan het 'slachtoffer' zich verdedigen (machtsverschil)?*
- *Hoe "erg" (intens) wordt het ervaren?*
- *Gebeurt het steeds opnieuw (stelselmatig)?*

KiVa-team

Het KiVa-team is een werkgroep die samen met de groepsleerkracht verantwoordelijk zijn voor het onderzoeken en oplossen van peestsituaties. Leden van het KiVa-team weten, door middel van een extra training, hoe ze om moeten gaan met peestsituaties. Bij gerichte acties om pestproblemen op te lossen wordt dan ook vaak een lid van het KiVa-team ingeschakeld. Zijn er problemen en is de groepssfeer niet veilig, dan wordt altijd het KiVa-team benaderd.

Groepsgesprekken

Als zich daadwerkelijk (pest)problemen voordoen kan dit in de groep worden besproken. De leerkracht schat in of de groepssfeer veilig genoeg is om een gezamenlijk gesprek te houden. Niet alle problemen kunnen in de groep worden besproken. Een groepsgesprek over pesten vindt alleen plaats wanneer het pestslachtoffer daarmee instemt.

Steungroepaanpak

De leerkracht kan een steungroep inzetten om een pestprobleem op te lossen. De steungroep bestaat uit een aantal kinderen uit de klas. Deze kinderen wordt gevraagd of zij kunnen helpen bij het oplossen van het probleem. In de steungroep zit ook altijd de pester, de pester wordt niet als schuldige aangewezen. De focus van de steungroepaanpak ligt op

het feit dat pesten een groepsproces is dat we samen willen oplossen. Voordat de steungroep wordt ingezet wordt dit eerst besproken met het pestslachtoffer zelf.

Herstelaanpak

Als het pesten ondanks de gemaakte afspraken toch doorgaat wordt de herstelaanpak ingezet. Twee leden van het KiVa-team gaan een gesprek aan met de pestende leerling. Daarnaast wordt er een herstelplan opgesteld. Het herstelplan wordt altijd ondertekend door het betreffende kind en de ouders/verzorgers van het kind.

Inlichten ouders

De ouders van de gepeste leerling worden ingelicht op het moment dat de school besluit de steungroepaanpak toe te passen. Zoals eerder beschreven wordt er bij de steungroepaanpak geen schuldige aangewezen. Ouders worden ingelicht dat hun kind pest op het moment dat de herstelaanpak wordt ingezet. Mochten kinderen zich vervolgens niet aan de gemaakte afspraken houden, dan worden ouders uitgenodigd voor een gesprek op school.

1.3 Externe hulp

Wanneer blijkt dat de curatieve aanpak niet werkt is er mogelijk meer aan de hand dan alleen pesten. Op dat moment is er aanvullende hulp nodig om de problemen op te lossen. Er kan gekozen worden voor een bredere zorgaanpak. De intern begeleider neemt, mocht dat nodig zijn, contact op met een externe partij (bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin).

2. Organisatie

2.1 Contactpersonen

Het KiVa-team

Obs het Rastholt heeft een KiVa-team aangesteld. Het KiVa-team is het aanspreekpunt voor leerkrachten, ouders en leerlingen. Daarnaast coördineren de leden van het team het beleid tegen pesten. Het KiVa-team bestaat uit de volgende leden:

1. Jarno Zwiers
2. Ingrid Kuijer
3. Christien de Vries

De KiVa-trainer

Wanneer het KiVa-team meerdere malen de steungroepaanpak heeft ingezet en het pestprobleem blijft bestaan, wordt externe hulp vanuit KiVa ingeschakeld, namelijk een KiVa-trainer. De KiVa-trainer biedt ondersteuning aan de school bij vragen en helpt met het oplossen van problemen met betrekking tot de pesters, de slachtoffers en/of de hele klas.

2.2 Scholing

Alle leerkrachten die werkzaam zijn op onze school hebben dag één van de STARTtraining van KiVa gevolgd. Zij zijn bevoegd om de KiVa-lessen te geven. De leden van het KiVa-team hebben ook dag twee van de STARTtraining gevolgd. Zij zijn hierdoor bevoegd om de steungroepaanpak uit te voeren. Daarnaast streeft de school ernaar om het team één keer in te twee jaar bij te laten scholen in het KiVa-programma.

Eén keer per jaar wordt er in Nederland een KiVa-conferentie georganiseerd. Ten minste één leerkracht van obs het Rastholt nemen elk jaar deel aan deze dag.

Tijdens deze dag: de nieuwe inzichten over pesten en de innovaties in het KiVa-programma worden deze dag gepresenteerd. Onze leerkrachten worden tijdens deze dag verder geprofessionaliseerd. We willen er op deze manier voor zorgen dat onze school zich door blijft ontwikkelen.